

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre — 16 kor.
 Negyedévre — 4 „
 Helyben hához kordva:
 Egész évre — 20 kor.
 Negyedévre — 5 „
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre — 24 kor.
 Negyedévre — 6 „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hét és
szombat utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kóriratok visszaadását
vagy megőrzését nem vállalja.

Előzetesek és hirdetések a
kiadóhivatalhoz intőszendők

Egyes mások ára 3 fillér.

NAGYVÁRAD, november 13.

Tiszta vér.

A középiskolai tantestületek különösen minálunk és különösen az utóbbi időkben mindegyre hangosabban panaszkodnak az ifjuság rontásának rohamos terjedése miatt.

Ez a panasz nagyon is jogosult, csak hogy nagyon is elkéselt. A bajokon már segíteni és pedig szemmel látható eredménynyel segíteni aligha lehetséges.

Nagyon természetes, hogy káros, bűnös, mindenkire gyanakszik. Ezért tehát vannak, akik még az egyháziakat is megvádolják, hogy a növendékeket nem világoztatták fel eléggé, és nem tették és nem teszik azt a maga idején.

Az »Alkotmány«-ban már többen hozzászóltak e kérdéshez, tárgyalván az ifjuság nemi felvilágosításáról és azon módokról, melyekkel az ifjakat a nemi kihágásoktól visszatartani lehet és szükséges.

Nos hát e tekintetben minket katólikus papok és nevelőket általában véve kevés kifogás érhet.

Mert miről is van szó?

Arról, hogy az ifjuság erkölcsileg kihágó, tisztátalan, sőt züllött, még pedig oly mértékben, mely magára a nemzetre nézve is veszedelmes.

A mi ifjaink azonban gyönni járnak

és nincs az a lelkiatya, aki a fiuknak a szükséges felvilágosításokat meg ne adná, ha látja, hogy arra szükség van s ha ő maga ezeket a felvilágosításokat megtudja adni.

Bocsánatot kérek, de szerintem egy képzett papnak a nemi bűnök összes szomorú következményeit ex asse ismer-nie kell és ismernie kell nemcsak a morális gyógyszereket e baj ellen, hanem az orvosiakat is, legalább annyira, hogy a legszükségesebb primitív oktatásokat orvos és nevelő hiányában megadhassa. Ez pedig sok fiatal papnál annyira nincs meg, hogy nem egy esetben aposztata papoknál oly tudatlanságot találtam, a mely megdöbentett, de egyuttal érthetővé tette előttem az illető aposztariáját.

A neveléstanban minden komoly szerző elismeri, hogy a szívnek és a vérnek tisztántartására a gyakori szent gyónás és áldozás végtelen nagy fontosságú. E bűn ellen pusztán természetes argumentációkkal harcolni teljesen elhibázott dolog és célhoz nem vezet. Még elhibázottabb azonban e bűn ellen csupán a természetfölötti, a vallásos argumentumokat előhozni, mert ezek iránt sok ifjuban alig van kifejlődve némi érzék. Meg kell támadni e bajt minden oldalról, még pedig úgy természetes, mint természetfölötti okokkal oda kell hatni, hogy a gyermek belássa, hogy vére fölött föltétlenül uralkodnia kell, különben pusztulás és kárhozát vár rá.

Az Ur követeli, hogy az ember tartsa tisztán és kormányozza erősen a maga lézongásra hajlandó véréét. A nevelő, a tanár, a pap, a szülő kötelessége tehát a gyermeket erős akaratra és saját vére elleni küzdelemre nevelni.

Az a pont tehát, amelyből kiindulnunk kell, a vér tisztántartásának föltétlen szüksége, hogy úgy magunk, mint Isten törvénye szerint való utódaink teljesen tiszták, erősek és egészségesek legyenek. Elő kell hoznunk az erények ragyogó példáit, a tisztavérű szülők boldog és egészséges gyermekeinek életrajzait és óvakodni kell minden álszeméremtől. Oly időket élünk, midőn aránylag kis gyermekek már mindent tudnak. Miért az ilyenek előtt is álszeméremből elhallgatni a veszélyeket, melyek a kihágásokat követik. Az Üdvözítő maga is nyilvánosan fedett és pl. a hegyi beszédben ugyancsak beható erkölcsi oktatásokat ad, nem burkolva általános, szürke és semmitmondó szavakba a komoly valót.

Tényleg sok papnál és nevelőnél nagy hiba az álszemérmeskedés. Hisz még theologiai tanárok is szívesen megtették, hogy a vér tisztántartásáról s az ellene irányuló bűnökről szóló tractatust egyszerűen elolvastatják, sőt ki sem kérdik, mert restellnek ezzel foglalkozni. Nos hát, ha a tisztaság Istene nem átalotta a bűnt a maga undokságában és következményeiben vázolni a hallgató nagy-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Szinigazgatók vallomásai.

Írta: Armand Rio. Franciából* fordította: N. G.

Párizs nem tudna megenni anélkül, hogy ne ismerje hírneves színészei és divatos színésznői életének legkisebb részleteit. A napilapok ugyszólván minden reggel hoznak hírt róluk. A szinigazgató ellenben titokzatos személyiség, kiről alig beszélnek. Mindig jelen van s mindig láthatatlan; igazgatói irodájában hármas őrizet alatt él, mely úgy az intrikusok, mint a kéregetők és az interviewolók ellen megvédi őt. Pedig ő áll az élén annak az egész bonyolult szervezetnek, mely nélkül a legkisebb darabot se játszhatni el. Mennyi küzdelembe kerül néki jó egyetértésben tartani a szerzőket, színészeket, zenészeket, disztiket, mérsékelni az egyiknek követeléseit, a

érzékenységet, örködni a vállalat érdekei felett! Vagy nem támadnak-e különféle bonyoldalmak minden egyes színházban, a darabok természete szerint, melyek ott színre kerülnek s a közönség minősége szerint, amellyel szemben állanak?

Adjanak választ maguk az érdekeltek.

Az összes párizsi szinigazgatások között van egy, amely különösen próbára teszi az ember erejét. Az óriási, a nagyszerű és költséges »Opéra« úgy emelkedik, mint egy antik templom, mely a zeneművészet részére épült. Nézőtere óriási; egész sereg táncosnőre és statisztára van szüksége, hogy benépesüljön színpada; díszletei óriásiak; napokig lehetne tévelyegni földalatti helyiségeiben. Emeletről emeletre, folyosóról-folyosóra jutva a hatalmas épületben, végre szemben állok M. Gailharddal, a zene-zerszámok termében, ahol rengeteg zongora, harmonium, hárfá vesz körül. Ma este Rossini »Tell Vilmosát« adják s a zenekar harogása ide is elhallik. »Bocsásson meg, hogy csak úgy kutyafuttában fogadom,« ugymond

M. Gailhard, minden este végighallgatom páholyomból az előadást, délután pedig próbákat tartatok Paul Vidd operájából »Phamses«-ből, melyet az idény kezdetén fognak előadni.

Még rendeznem kell a jelenetkezést (mise an scéne) a díszleteket, látogatókat kell fogadnom s leveleznem a miniszterrel! Egy percem sincs a magam részére. »Épen ezt akartam kérdezni.« »Nohát megmondhatja, hogy az Opera igazgatósága nem sinecura. Délutáni egy óraker jövök ide, s hajnali egy óraker távozom! Ez a ház egy egész világ. Itélje meg maga: 60 énekes, 50 táncos művész, 101 kórta, 92 ballettista, 102 zenekaros. A gépészekkel, szabókkal, ruhatárosokkal együtt 1800 ember...« »De hisz' ez egy egész hadsereg.« »Mindenesetre több mint egy ezred,« ugymond M. Gailhard mosolyogva »Vagy 3000-en élnek az Operából. Minden esztendőben 2,500,000 frankot fizetnek a személyzetnek, 250,000 et a szerzőknek, kompánistáknak. Hogy rajta ne veszítsek 17000 frank napi bevételre van szükségem!« Képzelem, hogy ilyen seregnél, ahol

* Lectures pour tous. Octobre 1906.

PFÄFF KÁLMÁN

ajánl megbízható minőségű kalap különlegességeket izléses új formákban

Szigoruan szabott árak mellett.

közönség előtt, akkor nem szabad vissza riadni nekünk sem. Castis omnia casta.

Ezen álszemérmes alakok szerint nem volna szabad természetrajzot tanítani, ahol a nemi élet kellő ismertetésének helye van, természetesen illő határok között. Ezek szerint sem történelmet, sem archaológiát nem szabadna tanítani, hanem mikor már az ifjuság az oldalutakon szerzett és ferde »felvilágosítások« következtében teljesen elromlott, akkor kell ellene menydörögni, de akkor is csak amúgy, nagy általánosságokban: »Oh bűn, oh bűn, mely gonosz vagy te!«

Van ennél azonban egy még nagyobb veszedelmet okozó tanítás, és ennek Luther az apja. E »dogma« szerint a nemi élettől való teljes megtartoztatás erkölcsi és fizikai lehetetlenség.

És ez a tan, mely különösen az orvosok és szülők között van elterjedve, tönkreteszi a papság minden munkáját, sőt annak tekintélyét is, mert az otthon már kioktatott ifju csemete a lelkiatyának szemébe nevet, mintha mondaná: »Mit beszélsz, hisz ezt te sem tudod megtartani.«

Hány eset van, midőn az orvos a néma bünt úgy ellensúlyozza, hogy a kezelt ifjut egyenesen utalja a bűn más alakjához. Sőt egyes közkézen forgó lexikonokban erre vonatkozólag a bűnről világos szociáldemokrata izü apologia olvasható.

A teljes tisztaság megtartása lehetetlenségéről szóló pokoli »dogma« sokkal jobban el van terjedve, mint azt nemes és jól nevelt lelkek hiszik. Ezzel menti magát az aposztata paptól kezdve egész az utcai sár virágáig minden elesett gonosz. Ezzel telítve vannak a szülők, kik jól nevelt fiaikat ugyasólván küldik a bűn fészkeibe. Ettől a tantól elkábítva

rombolta le a regény és drámairodalmat a szaturalizmus őrjöngése.

Ez a nyomorult tan nevezetik bizonyos körökben felvilágosodásnak. Ez teszi tönkre mindazt, amit mi az iskolákban gondosan építünk.

Pedig ez a tan nem igaz. Hisz éppen a párisi orvosi fakultások mondták ki nem oly rég, hogy a rendkívül feltűnő hosszú életnek rendes oka az önmegtartoztató élet. XIII. Leó pápa ötvenéves jubileumán a francia zarándokok között feltűnt a karthauziak csoportja. Voltak 50-en és a legfiatalabb közöttük 80 éves volt. Aki ismeri a karthauziak tulszigoru szabályait és azok életét, az tudni fogja, mit jelentenek szavaim. Az önmegtartoztatás éberré teszi az egész embert, jókedvűvé a szívet és hosszú életet szerez a szervezetnek.

Es a legnagyobb veszélye az ártatlanságnak az európai hatóságok nemtörődömsége a nemzetközileg üzött, gyakorolt és pártfogolt leánykereskedés prostitúció és pornográfia.

Nem egy hirlapi cikk szük keretébe való ez a téma, de ha már szólunk róla, akkor vágjuk szemébe a kufároknak nyíltan és őszintén, minek üz gunyt a Thórától? Hogyan türhetik meg maguk közt azokat, akiknek fő kereselforrásuk az, hogy Mózes örök igaz és szent törvényeit a tisztaságról nemcsak félremagyarázzák, de irodalomban, művészetben és kereskedésben letiporják azt a Thórát, amelyet pedig a tisztelet minden jelével elhalmoznak?

A fenntemlített átkos tanítás sehol buzgóbb követőkre nem talált mint náluk s ha ezek az iparban, kereskedésben, irodalomban a rothadásnak csinálnak propagandát, csoda-e, ha már gyermekeink lelkét megmételtyezi a gonoszság?

A leghatározottabb ellenségei kell hogy legyünk az álszemérmeknek, de a

a szabadszájuságnak és a romlottság szükséges voltában való hitnek is.

Ha az orvosi és theologiai fakultások meg a kormány a nemzeti nevelés fontosságától indítatva ánkéteznének a baj elfojtásáról, ott lehetne mindent feltárni, amivel gyermekeinket a sátán hívei a pornograf írók és művészek megfosztják. A baj itt már le sem írható! Apponyi, aki bizonyára tudja, hogy mi a vallásos élet boldogsága, bizonyára felfogja emelni szavát ez irányban is.

Addig azonban mi katolikus papok irtsuk a gazt, védjük az igazt, prédikáljunk és gyóntassunk oportune impertune. Hogy a romlottság és annak képviselői őrjöngeni fognak, az természetes. A nemzetnek, az Istennek, a hazának tiszta vérü nép kell. Átkozott, aki azt a vért megrontja!

Gedeon.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, november 13.

Elnök: Jusch Gyula.

Elnök az ülést megnyitja s hitelesített mult ülés jegyzőkönyvét aztán bemutatja a beérkezett kérvényeket és irományokat Kálossy József a mentelmi bizottság elnöke a bizottság tárgyalásairól tesz jelentést.

Ki fog nyomatni és a képviselők közt ki fog osztatni.

Következik a szabad hajózásról szóló törvényjavaslat harmadszori olvasása.

Ráth Endre jegyző felolvassa a javaslatot a Ház a törvényjavaslatot harmadszori olvasásban is elfogadja és átküldi a főrendiháznak. Következik

a mértékhitelítésről

szóló törvényjavaslat általános tárgyalása.

Elnök jelenti, hogy Kossuth Ferenc kereskedelmi minisztert távollétében Szerényi államtitkár fogja helyettesíteni.

Lásár Pál előadó elmondja, hogy a mér-

annyi a tehetség, annyi az őrszem, micsoda versengések támadnak! M. Gailhard megpihen egy küssé, a háttérben Mile Demougeot vonul el Mathilde jelmezében, követi d'Aifre, Noté, Gresse, mint Arnold Tell Vilmos, meg Gessler... »Őszintén szólva nem panaszkodom.« mondja aztán »nem tudom, én találok-e el a helyes modort, de társulatom igen kedves nép: mindenki csudálatosan egyetért itt.«

M. Albert Carré, az Opera Comique igazgatója arról panaszkodik, hogy nem adhat elő minden érdemes benyújtott operát. »Nem is igen tudják, de bizonyos, hogy a drámai zene terén Franciaország most vezet. Annyi bizonyos, hogy a legtehetségesebb szerzők nálunk vannak. Kültöldön legteljebb ha Itáliát állítják szembe velünk, Puccini, Mascagni, Giordano, Leoni, Leoncavallo, Galeotti a tutti quanti.

Oroszországnak egy nagy neneszerzője van, Rimsky Korsakon, kinék »Fleur de Neige«-é elő fogom adni, megmondhatja, ha nem is ebben az évben, de rövid idő alatt. Jövöre megfogom ismertetni a párisi publikummal Svájc két legjobb zeneszerzőjét Gusztave Doret-t és Dalcroze-t s nemsokára Albenit-t is, a nagytehetségű spanyolt. Weber és Wagner hazájában, Németországban egyetlen kiváló drámai zeneszerző sincs jelenleg. Ott lenne Richard Strauss, de az inkább »synphonista«, mint nálunk Saint-Sains.« »A sok tehetséghez képest aránylag mégis kevés az eredmény.« Ezen busulok épen. Amennyire tőlem telik, elősegitem az új mű-

vek színrehozatalát. De persze erre az én erőm kevés. Az Opera nem igen adhat átlag egy új műnél többet é.ente. Nálam négy-öt meggyévente. Minthogy nálunk nincs olyan művészeti decentralisatio, mint Németországban, még egy dalszínházra lenne szükség, egy lírikus színházra: talán meg is lesz, de soká váratott magára.

A szavaló színházakban igaz, hogy nincs zenei személyzet, se táncosok, se annyiba a kiállítás nem kerül, de Moliére házában lévén, a Comédie Française-ban lehetetlen, hogy eszükbe ne jussanak Moliére híres szavai: Milyen nehéz e csudálatos állatokat, a színészeket kormányozni. Jules Claréte véleményét kértem e kényes pontot illetőleg. Mondhatom, válaszolt mosolyogva, hogy színészeim mind igen kedvesek, szeretetreméltók, s szeretem is őket; no ő az érzés révén mindenre ráveheti őket az igazgató, mint a szerzők a közönséget. Hát a közönségről mi a véleménye? Minden közönség jó. A premiéresek közönsége ép úgy, mint a főpróbáké, melyről oly sok rosszat mondanak. Ami nagy sikerem volt a Comédie Française-ban, abban a főpróbák közönségének épen annyi a része, mint a premiéres-ekének. Legjobb közönsége van azonban az ingyenes előadásoknak, tanulóknak, kishivatalnokok.

»Igazgató ur, látom, hogy az igazgatók mestersége a legjobb a világon. Azonban néhány árnyék ezen a képen is van. Például a kéziratok olvasása!« »Átlag két és fél darabot kapok napjában! Ez rettenetes. Sokszor akad

tehetséges mű közöttük, de csaknem mindig játszhatatlan. Történeti drámákkal valósággal agyonölnék. Van itt vagy harminc Vercingetorix!« »Aha, a félreismert tehetsége!« »Ez csak mese... De van még szörnyűbb dolog a kéziratoknál és ez a kedvezményes jegek követelése.

Minden próba előtt hét vagy nyolcszáz kérő levelet kapok; utána hat vagy hét köszönőt. No de minek méltatlankodjam? Optimistának, filozófusnak kell lenni. A színháznál ez a végső szó.«

De nem ezzel kell kezdeni... Elég bizonyítékát láttuk ennek azon néhány perc alatt, míg M. Antoinével beszélünk. Nagyra tartjuk, amit megtudtunk tőle magától, hogy t. i. mit szándékozik tenni a második Théâtre Françaisnál, hová csak nemrég neveztek ki igazgatónak. (Az Odéonhoz). Légyottunk alkalmával, melynek helyét régi Boulevard de Strassburgon álló színházban jelölte ki, híres kis szalonjában, páholya mellett fogadott. Régi, fétisszerű íróasztala mellett, melyet egykor 10 frankért vett volt a Hotel des Ventesban, oly udvariassággal fogadott bennünket, melynek csak ő tudja a titkát. De Uram Istenem, milyen tevékenység! »Azt akarja tudni, mit akarok tenni az Odéonnál?« Megtudjuk aztán, hogy mily csodás tevékenységet fejt ki egy a művészetbe szerelmes igazgató. Reggel megtekinti a diszleteket: délben próbákat tartat; ezek alatt adminisztrátorok, ruhatárosok, jelmezese, titkárok keresik meg tanácsért. Hat

tékhitelítés tárgyában nagy rendetlenség volt az idén, mely szükségessé tette a törvényhozási rendezést. Részletesen ismerteti a javaslatot.

Szterényi József államtitkár: Kossuth Ferenc távollétében neki jutott a feladat, hogy a tárgyalás alatt levő törvényjavaslatot elfogadásra ajánlja. A javaslat nagy zavarokat van hivatva rendezni. Egyenesen a közönség érdekében készült s mert fontossága kétségen kívül áll, kéri annak elfogadását, (Helyeslés.)

A Ház a javaslatot általánosságban elfogadja.

A részletelnél Lázár Pál előadó stílárius módosítást ajánl.

A Ház az egyes szakaszokat Lázár Pál előadó apróbb stílárius módosításaival elfogadja

Ballagi Aladár azt kívánja, hogy közintézeteknél, kórházaknál stb. ne szedessenek a hitelítésért díjak, vagy legalább mérsékelten.

Lázár előadó és Szterényi államtitkár az ilyen értelemben való módosításhoz hozzájárulnak. A módosítást a Ház is elfogadja. Ugyancsak módosítást ajánl Ballagi, hogy a fővárosnál már meglévő mértékhitelítő hivatal érvényben maradjon.

Zanella hozzájárul Ballagi indítványához, de ugyanezt kéri Fiume városára nézve is.

Ugron: Vagy van szükség az új rendszerre vagy nincs: Ha van, akkor nem tartja megengedhetőnek a kivételt. Az ország mértékének nagy része a fővárosból kerül ki, ha itt lelkiismeretlenség történik, az az egész országra kiterjed. A főváros nagy jövedelmet akar ezzel megtartani. Ezért nem lehet egy rendszert megbontani. Már Fiume is kívánja. Az állam egységét az intézmények egységével kell megvédeni.

Szterényi jelenti, hogy a miniszter a két módosításhoz előzetesen hozzájárult, fenntartva az állam ellenőrző jogát.

Lázár Pál előadó hozzájárul Ugron fel-fogásához. A fővárosi mértékhitelítő hivatal nem oly mintaszerű. Nem fogadja el Ballagi módosítását.

Ballagi: Félreértett szavait igazítja helyre. Bizonyítsa az előadó, amit a főváros mértékhitelítő hivataláról mondott. Ő jó információkat kapott róla. A pártterkezetlen kellett volna Lázárnak ezt mondania.

Lázár: Kész bizonyítani, amit mondott.

Leitner Adolf: Nem helyesli, hogy a parlamentben támadják a fővárost. A fővárosnak joga van különös tekintetre. A főváros számos indítványt tart fenn az ország részére. A ke-

őrekor látogatókat fogad; fél nyolckor ebédel, nyolctól éjfélig játszik, éjféltől reggeli négy óráig olvastatja a beküldött színműveket. Mikor alszik hát? Igazán nem tudni. Az Odéon-nál meg akarja ismételni azokat a híres régi időket.

Valóságos avant-garde estéket fog rendezni, melyeken minden iskolához tartozó színművek kerülnek majd színre. Most már az Odéon-ból fog harcolni, eredeti alkotásokat produkálni, a klasszikus műveket pedig sokkal szélesebb keretben, új jelenetkezéssel, páratlan fényvel adja majd elő.

Az Opéra Opéra Comique, Comédie Française és Odéon segélyezett, tehát kiváltságos színházak mind. A nemzeti budgetből merítenek.

A leghíresebb színészek és színésznők keresik a tisztességet, hogy tagjaik lehessenek s visszautasítják a legfantasztikusabb külföldi ajánlatokat, csak hogy ide bejussanak. A legkiválóbb szerzők, kiknek különben nem kenyerük a türelem, várakoznak, csak hogy darabjuk itt kerülhessen színre.

Mennyire más egy magánvállalat igazgatása, egy nagy boulevard-színházé! Itt az igazgató csak magára számíthat és rettenetes követelményekkel áll szemben. Először is meg kell küzdenie a kis színházak versenyével.

(Vége köv.)

reskedelmi miniszter is elfogadta a módosítást. (Zaj.) A Ház Ballagi és Zanella módosítását elveti.

A Ház a többi szakaszokat Lázár Pál előadó némi módosításával elfogadja.

Boszóky Árpád nem tartja szükségesnek, hogy a hordójelzők legalább négy középiskolától végzetek legyenek.

Lázár Pál hozzájárul az illetlen módosításhoz, valamint a keresk. miniszter nevében Szterényi államtitkár is.

Ezután a mértékhitelítésről szóló javaslatot részleteiben is elfogadták. Harmadszori olvasását az elnök a legközelebbi ülésre javasolja kitézni.

Elnök az ülést 10 percre felfüggeszti.

A kereskedelmi statisztika.

Szünet után

A külső kereskedelmi statisztikáról szóló javaslatot Hellebront Géza előadó ajánlatára megszavazták. Ezzel az ülés egy óra után véget ért. Holnap csak formális ülés lesz, melyen harmadszori olvasásban megszavazzák a javaslatokat. Esetleg interpellációk lesznek.

A csütörtöki ülés tárgya.

Csütörtökön betérjesztik a pénzügyi bizottság jelentését a költségvetésről, aztán egy hétig nem lesz ülés. Jövő csütörtökön terjesztik be a költségvetést.

A mentelmi bizottság ülése.

A mentelmi bizottság előadója Kállosi József ma terjesztette be hirhedi jelentését, melyben elmondja, hogy 1904. december 13-án képviselőházban állítólag elkövetett lázadás miatt Bánffy és társai megidézettek a főkapitánysághoz, mely által mentelmi joguk sérelmet szenvedett. Indítványozza, hogy úgy a bejelentett mint a be nem jelentett hivatalból észlelt valamennyi esetben alkotmány egyik lényeges biztosítékát képező mentelmi jog súlyos megsértését megállapítottak találván, Plósz, ki mint volt igazságszolgáltatás legfőbb őre szembe helyezkedve a törvénnyel maga tett kezdeményező lépést bünvádi nyomozás elrendelésére, helyezze vád alá.

Rendelje el továbbá azt is, hogy a vád felvételére meghatalmazott három biztosnak megválasztása után keresse meg a képviselőház a hitelesített jegyzőkönyvek ide vonatkozó kivonatának közlése mellett a főrendiházat, az iránt, hogy vád alá helyezést tudomásul vegye és kebeléből megalakítandó bíróságot megválassza és arról a képviselőházat értesítse.

Határozta el továbbá a Ház a Székely Ferenc koronaügyész, Pongrácz Ferenc volt királyi főügyész, Gegus Gusztáv volt főügyészi helyettes ellen a fegyelmi eljárás megindítását, Rudnai Béla volt főkapitány és Tóth János rendőrkapitány ellen a hivatali visszaélés vétségét, Tóth ellen még indítványozza a bünvádi eljárás megindítását is, mert a belügyminiszternek a nyomozás eredményéről referált és így hivatali titkot sértett meg.

Tudatlanság vagy rosszakarat?

A néhai szabadelvű párt organuma akkora kacsát lőtt tegnap, hogy baknak is nagy. Pártja bukása s az ellenzék győzelme felett még mindig anynyira el van keseredve, hogy mindent azon a fekete szemüvegen néz. Ami ellenzékli azt támadja, ha nincs is ok.

Tegnap megtámadta Szokoly Tamást azért, mert (szerinte) az erdélyi ref. kerületi gyűlésen felszólalt a ref. lelkészek ügyében, olyan értelemben, a mely a Szabadságnak nem tetszik.

A Szabadság nyilván nem tudja, hogy:

1. Nagyvárad nincs Erdélyben s így sem Szokoly Tamás, sem más innen az erdélyi reformátusok gyűlésére nem küldhető;

2. Még ha Nagyváradot a földrajzi ismeretek csekélyége mellett Erdélybe képzeljük is, ak-

kor sem szólalhatott fel Szokoly a reformátusok gyűlésén, mert Szokoly Tamás római katolikus.

3. Szokoly Tamásnak a neve Szokoly, nem pedig Pokoly.

A Sz—g összetévesztette Szokoly képviselőt Pokoly erdélyi református tanárral s csak hogy a fanatikus gyűlöletének kifejezést adjon, megtámadta Pokoly tanár szavaiért Szokoly képviselőt. Kacagni lehetne fölötte, ha a támadó cikk hangja nem vetne a háttérre szomorú, nagyon szomorú világot.

Szokoly Tamás képviselő egyébként a következő nyilatkozat közzétételére kérte fel lapunkat:

Nyilatkozat.

A Szabadság folyó évi november 18-iki, keddi lapjában »Szokoly Tamás esete. — Bánffy leintette.« címen rólam egy tendenciózus s az igazsággal teljesen ellenkező közleményt hoz, melyről ma este, hazaérkezésem után, értesültem.

A közönség tájékoztatására megjegyzem, hogy a református konvent gyűlésén részt nem vettem. Nem rólam lehet hát szó, hanem Pokoly tanárról, amint ezt a kolozsvári lapok ma közlik és a budapesti lapok is, két betű eltévesztésével, Szokoly tanárról tesznek említést. Hogy ezután is mily hitelt érdemelnek a fenti lap reám vonatkozó közleményei, annak megítélését a nagyérdemű közönség bírálatára bízom.

Nagyvárad, 1906. november 13.

Szokoly Tamás,

Nagyvárad város országgyűlési képviselője.

Kórházi fizetésrendezés.

Az általános fizetésrendezés, mely kiterjeszkedik úgy az állami, mint a megyei tisztviselőkre, mondhatni a leghumánusabban gondoskodott a tisztviselők anyagi helyzetéről.

A fizetésrendezés általános megalégedést is keltett minden vonalon. — Csupán egy kis részszelet szemben nagyon is mostoha a revízió. Ez a kis rész a biharmegyei közkórház személyzete. A kórházi tisztviselőkről a fizetésrendezés teljesen megfeledezett. A miniszter nem ösmerte el a kórházi tisztviselőket megyei tisztviselőkné és azok fizetését a régi állapotban hagyta.

Közismert dolog pedig, hogy a mai viszonyok össze sem hasonlíthatók a 10 év előtteikkel. És a kórház személyzete most is, amikor a drágaság folyton növekvőben van legmizérábilisebb fizetést élvezik.

A kórházi tisztviselők munkáját még a laikus emberek is elismeréssel kell, hogy honorálják, mert azok munkája nem hozható páralel egyik hivatali munkával sem. A kórházi hivatalnok, elkezdve a segédorvostól az utolsó ápolóig valóságos missiót teljesít. Minden percben ki van téve a pusztító bacilusok hadának és ezzel egyidejűleg családja is veszélyben forog. Eltekintve ettől a kórházi személyzetnek nincs hivatalos órája. Reggel 7-től este 7-ig vagy ha úgy kívánják a körülmények este 10-ig, de az orvosoknak a nap minden órája hivatalos óra. És ez alatt az idő alatt bámulatos munkásságot fejtenek ki a tisztviselők. Különben ezt elismerte a megye törvényhatósága is 1904 ben, amikor a kórházi tisztviselőket megyei tisztviselőkné nyilvánította és fizetésüket azok fizetésével hozta egy vonalba.

Ez azonban csak erkölcsi siker, erkölcsi

elismerés, mert megyei tisztviselők ugyan a kórházban alkalmazott tisztikar, azonban e mellett üresen maradt a zsebük, mert a fizetés-emelés elmaradt.

A kórházi tisztviselők ezt a rájuk nézve sérelmes határozatot a közigazgatási bírósághoz felebbezték meg, ahol valószínűleg figyelembe fogják venni a kérelem jogosságát.

A fizetésrendezés keresztülvitelébe a főispán is beleavatkozott és azt hisszük, hogy nem lesz sikertelen közbelépése.

UJDONSÁGOK.

Tiszteletbeli kanonokok

A napokban megemlékeztünk már arról a szép kitüntetésről, mely egyházmegyénknek három érdemes plébánosát érte, kiket *tiszteletbeli kanonokokká* nevezett ki a király.

A kinevezés tegnap jelent meg a hivatalos lapban a következő szöveggel:

Vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterem előterjesztésére *Fejér* Nándor bihari plébánost, *Gábriely* Lajos váradvelencei plébánost és *Csaponyi* Ignác zilahi esperes plébánost a nagyvárad latin szertartású székeskáptalan tiszteletbeli kanonokjaivá kinevezem.

Kelt Bécsben, 1906. évi október hó 26-án.

FERENCZ JÓZSEF s. k.

Gróf Apponyi Albert s. k.

Tisztelettel felkérjük vidéki előfizetőinket, hogy *ugy hátralékban levő, valamint a jelen negyedre szóló előfizetéseiket mielőbb beküldeni sziveskedjenek*, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

* **Egyházi kinevezések.** Bauer György temesvári papnöveldei igazgaót a csanádi káptalanhoz kanonokká, *Weber* Agoston szakálházi plébánost pedig tb. kanonokká nevezte ki a király. — *Schlick* István esztergomi kanonoknak a szőregyi c. apátságot és dr. *Ott* Adám budajlakai esperes-plébánosnak pedig a Sz. Kozma és Demjénről nevezett ladányi c. apátságot adományozta az apostoli király.

* **A megyei fizetésrendezés** A leérkezett megyei fizetésrendezéshez szükséges kimutatáson most dolgozik a számvéviség. A kimutatás már teljesen készen volt, mikor azt felülvizsgálták és több hibát találtak benne, A munkát azért ismét át kell dolgozni a számvéviségnek. Ez azonban nem fogja késleltetni az ügyet, mert már ma, vagy holnap ismét az alispánhoz fog kerülni az átrevidített kimutatás.

* **Keresztföltétel.** Nem mindennapi látványnak voltak szemtanúi, akik tegnap d. u. 3 és 4 óra között a székesegyház tájékán jártak. Ekkor tüzték fel tudniillik *Chladek* József vállalkozó és *Ocskó* János pallér a székesegyház Káptalansor felé néző tornyának sisakjára az ujonnan aranyozott negyedfélméter magas keresztet. A pompásan aranyozott keresztet ponyvába burkolva húzták föl csigán a sisakra, melyből hetek óta hatalmas csigáslétra mered az ég felé. Ezen a sisak fölött emelkedő, ingó-bingó létrán kapaszkodva varták a lassan emelkedő keresztet a nevezett derék mesterek. Mikor aztán a kereszt a létra

csigáján kellő magasságra emelkedett, a sisak tetejének közepéből kimeredő gerendára ráhúzták a belül üres keresztet. Nekünk szárnyatlan Istenteremtéseinek szédítő volt ezt még csak nézni is, főleg mikor a létra erősebben ingadozott; néhány veréb azonban párkányról-párkányra szállva csudálkozott azon, hogy csudálkoznak az emberek... Hát még ha tudták volna, hogy modern drámaírók, mint Ibsen szimbolista tragédiát is írnak (Soliness építőmester) az ilyen csekélységről. Szerencsére a mi derék mestereinknek nem volt egy Wangél Hilda biztatására szükségük, hogy felmerészkedjenek menni arra a 60 méter magasságra. Olyan biztosan kusztak, kapaszkodtak, jártak, keltek a sisakból kimeredő létrán, mint mi a híres főutcai aszfalton. Minden különös célzás nélkül legyen mondva.

* **A Pece rendezése.** A Pece rendezést addig nem lehet keresztül vinni Nagyvárad város területén, míg a patak alsó részein, a város alul, az érdekelt biharmegyei birtokosokkal megállapodásra nem jönnek a szabályozás azon részére nézve, amely Biharmegye területéhez tartozik. Nem régen a l. sz. püspökséggel, Szent-András községgel stb. tartották meg az egyezségi tárgyalást, pénteken, november 16 án délelőtt 10 órakor pedig a l. szert. káptalan, mint szintén érdekelt félrel tartják meg az egyezségi tárgyalást.

* **A város jövő évi költségvetése.** Érdekes ülés lesz ma, szerdán délután 3 órakor Nagyvárad város bizottsági termében. A pénzügyi és gazdasági szakbizottság tárgyalja Nagyvárad város 1907. évi költségelőirányzatát s ezzel kapcsolatosan a városi tisztviselők fizetésrendezésének a kérdését. Ugyanis a miniszter a felebbezéseket szabályszerű tárgyalás végett küldte vissza s a fizetésrendezési tervezet némely pontjára is észrevételeket tesz a miniszter. De a bizottság mai tárgyalása sz. összes városi tisztviselőkre és alkalmazottakra is rendkívül fontos, mert ez alkalommal állapítja meg a szakbizottság, hogy a jövő évi költségvetésbe milyen összeget vesz fel a fizetésjavításra s mily összeget kapják a tisztviselők a felemelt fizetésnek. Ezért nagy várakozással néznek a városi tisztviselők a szakbizottság mai tárgyalása elé. A tárgyalás valószínűleg több délutánt vesz igénybe.

* **Uj orvos.** Dr. Móricz Ernő megyei főorvos tegnap terjesztette be az alispánhoz dr. *Bobbel* Aurél Béla Róbert sarkadi körorvos, orvostudori oklevelét felülvizsgálva. A főorvos a tudori levelet nem találta kifogásolhatónak és így legközelebb azt megfogják hirdetni a megyei közgyűlésen.

* **Megmenekült főuri család.** Megyénk egyik kiváló nagybirtokosát gr. *Zichy* Vladimir képviselőt és családját az Isteni gondviselés mentette meg a katasztrófától. Mint tudósítónk jelenti, Hájón, a Püspök-fürdő erdeje mellett csak pár évvel ezelőtt épült Ullmann-féle díszes, emeletes nyaraló menyezete tegnapelőtt, hétfőn délután 2 óra tájban óriási robajjal beszakadt. A beomlást az okozta, hogy a menyezete gerendázat nem a falakon, hanem csak a vakolaton nyugodott s az erős nyomás alatt a malter levált s a gerendázat beomlott. — A nyaralóban gróf *Zichy* Vladimir képviselő két hónapja lakott családjával és személyzetével s alig két órával a katasztrófa előtt, hétfőn délután költözött ki a lakásból. Így teljesen üres lakásban következett be a katasztrófa amelytől a mély vallásos érzelű főúr és családja szerencsésen megmenekült.

* **Olcsó lakhelyek.** Id. *Rimanóczy* Kálmán már korábban azon kérelmet intézte Nagyvárad város tanácsához, illetve törvényhatóságához, hogy váradvelencei gyártelepén túl a tulajdonában levő földterületet házhelyekül parcellázhassa s az új háztelkek között utcát nyithasson. A tanács a kérelmet nem tartotta teljesíthetőnek, mert a főmérnök véleménye szerint a városra hátrányokkal járna az újabb terjeszkedés, holott jelenleg is az a baj, hogy a város nagyon szűk van területével s így a kövezés, világítás, rendészet nagyon meg van drágítva. A parcellázás azonban éppen a szegény népre lenne hasznos, akik kevés pénzből juthatnának házakhoz és olcsó lakáshoz. E tárgyban holnap, csütörtökön délelőtt 11 órakor h. lyszini szemle lesz a felparcellázandó területen.

* **A kórház-utcai hid ujjá építése.** Amikor a nagyvárad—kolozsvári vasutat építették, Nagyvárad város vezető férfiai vajmi keveset törődtek azzal, hogy a vasútépítésnél a közönség érdekei kellőképpen megóvassanak. Ennek a gondatlanságnak a tanúi a kórház-utcai és a kálvária-utcai vasuti hidak, amelyek nem csak veszélyesek, de teljesen gátolják az utcák fejlődését. Évek óta felszinen levő mozgalom eredménye, hogy a kórház-utcai hidat a közeljövőben megfelelőleg átalakítják. Nagyvárad város többszöri sürgetésére az államvasutak igazgatósága hajlandó a ferdén épített ócska hidat újra építtetni. A vasut építési osztály kidolgozta a terveket, a mely szerint a mai hid helyén az utca vonalának megfelelő 18 és fél méter széles vashíd lenne. A terv kétféleképpen van kidolgozva; a mostani egyes vágánnyal és kettős vágányra, arra az esetre, ha a nagyvárad—kolozsvári fonalat, a mint tervezik, kettős vágányra építik ki. A költségvetés, egy vágányra 44200 koronára van felvéve. Ehhez az államvasutak Nagyvárad város hozzájárulását is kívánja de még ez iránt nem tartották meg a tárgyalásokat. Így az elődök mulasztását Nagyvárad városának egy jókora összeggel kell megfizetni.

* **A kórház házi élelmezése.** A biharmegyei közkórházban eddig az élelmezést vállalkozók teljesítették. Legutóbb Müller Salamonnal volt ilyen szerződése a vármegyének. A szerződés most járt le és azt nem is nyitották meg. A főorvos indítványára a miniszter elrendelte, hogy a kórházi élelmezés házilag történjék. Ezt ma meg is kezdték.

* **Tűz Szentjobbon.** Nagy veszedelem fenyegette az elmúlt héten a szentjobbi plébániát. A tőszomszédságában levő kántori lak telkén eddig még ki nem derített okból kigyuladt egy nagy szénaboglya. A tűz csakhamar belekapott a plébánia fűszinjének tetejébe, mely kátránypapírral volt fedve és tele volt gyúlékony anyagokkal, a fűszinről pedig a plébánia lak tetőzetére esett a sok hulló parázs, mely szintén égni kezdett. A kritikus pillanatban azonban ott termett két szivattyújával a nemrég szervezett községi önkéntes tűzoltóság, mely *Ludvig* Jenő főparancsnok tevékeny vezérlete alatt önfeláldozó munkával szerencsésen elfojtotta a veszélyes elemet; mielőtt katasztrófát hozott volna a megriadt községre. Ez az eset is tanúságul szolgálhat arra, hogy milyen életbevágó és nagyfontosságú faluhelyen az önkéntes tűzoltói intézmény, melynek seholsem volna szabad hiányzania, mert az egy község vagyona biztonságának egyik hathatós garanciája.

* **Dr. Kazay Kálmán ügye.** Dr. *Kazay* Kálmán gyakorló orvos kérelemmel járult a miniszterhez, hogy az ezelőtt mintegy 12 évvel hozott és reá nézve sérelmes határozatot, megváltoztassák. A miniszter a kérelmet nem találta teljesíthetőnek, mivel az ügy már régen jogerőssé vált és el is érvült.

* **A közraktár csalói.** Zlihuca Tógyer és Mezei Sándor sarkadi lakosok már öt hét óta minden hétfői napon megjelentek a nagyváradon a termény piacon, ahol Weisz nevű alkusztól, aki a nagyvárad közraktár részére terményt szokott bevásárolni, gabona vásárlási jegyeket szereztek és pedig olyképen, hogy nekik is van eladó terményük. Ezt a gabona vásárlási jegyeket Mezei Sándor, aki négy gimnáziumot végzett kitöltötte s a pénzt Zlihuca Tógyerrel együtt a közraktár pénztárnokánál felvették s ezen megosztották. Folyó hó 5 én feltűnt a közraktár pénztárnokának, hogy a három jegy egyenlő súlyú és mennyiségű szeker terményről szól, de kifizette, csak később győződött meg a raktárnok megkérdezése után, hogy a jegyek hamisak és ekkor kérte fel Bott György nyomozórendőrt, hogy a tettes kinyomozásában segítse ki. Folyó hó 12-én Bott György rendőrelőnök polgári ruhában beült a közraktár pénztárába és várta a tettest, aki nemsokára jött is két gabona vásárlási jeggyel s minden feltűnés nélkül a pénztárnoknak kifizetés végett benyújtotta. A pénztáros nyomban felismerte a hamisított jegyeket s a jelenlévő Bott György rendőrelőnöknek intett, aki az illetőt a rendőrségre az időközben megkerült Mezei Sándor társával együtt előállította. A letartóztatott családokat a megindított nyomozat befejezése után a kir. ügyészségre fogják kísérni. Az illetők saját bevallásuk szerint 750 korona erejéig károsították meg a közraktárt.

* **Fűszerkereskedők gyűlése.** A fűszerkereskedő alkalmazottak folyó hó 13-án este 9 órakor igen népes értekezletet tartottak a 8 órai záróra betartása ügyében. Miután az ügy fontossága az összes fűszerkereskedő alkalmazottak részvételét kívánja, ez okból elhatározta az értekezlet, hogy ma, folyó hó 14-ére újból össze jöjjenek értekezletre, mikor is határozatot hoznak a zár óra betartása ügyében. Ez uton hívja meg tehát a vezetőség az összes fűszerkereskedő alkalmazottakat a kereskedők és kereskedő fiúk egyesülete helyiségében (Áldás-utca 13. sz.) este 9 órakor. — A vezetőség.

* **Az alkohol áldozata.** Tegnapelőtt este 6 óratájban Jovan Tógyer cécei születésű 56 éves gör. kel. vallású gulyás Telegdy József földbirtokosnál, Nyegrucz Mitru szakadati lakossal együtt a Gilányi-soron levő Pintye-féle korcsmában idogáltak, onnan beborozott állapotban hazafelé indultak a Kolozsvári-utcán dülöngözve, a vasúti sorompónál Rosenberg Izó vállalatában épülő »Auróra«-gyár csatornájánál, mintegy 5 méter mélységű árok van, az ittas emberek e csatornaléc korlátjának nekidültek, úgy hogy a kettőtört s Jovan Tógyer a csatornának mintegy 2 és fél méter mélységű kiguró partjára esett s ott eszméletlenül terült el. A közelben levő vasúti őrházból Czirják József és Czuczka Márton sorompó őrök a súlyosan összezúzódtott embert a mélységből kiemelték s a mentőkkel beszállították az izr. kórházba ahol tegnap délelőtt eszméletére térve kihallgatták őket. Saját beismerése szerint nagyon be volt rugva s ő senkit sem okol balesetéért. Az orvos véleménye szerint sérülése életveszélyes, a helyszínen a szemle tegnap délelőtt lett megejtve s a nyomozás foganatba is lett téve annak megállapítása végett, hogy a munkavezető terheli-e gondatlanság vagy nem.

* **Szilágysági alma,** kilója 15 krtól kezdve, kapható Vízvezeték-utca 19. sz.

* **Bankó sorsjegye Bankó!** Az ország minden részében el van ismerve ezen mottó, amely a kimutatott fényes eredmény által bebizonyosodott. Az utóbbi hat hónapon belül a 600.000 koronás nagy jutalom díjon kívül a nagy főnyereményt 200.000 koronát, kétszer a 60.000, az 50.000 és 40.000 koronát, összesen tehát egy millió koronát fizetett ki fenti bankház a szerencsés vevőknek. Ezen fényes eredményt más főelárúsító kimutatni nem képes. Jogosult tehát azoknak eljárása, kik sorsjegyeiket a legközelebbi I. osztályú huzásra, XIX-ik sorsjáték, **Bankó Bankházánál.** (Budapest, VI., Andrássy-ut 60) beszerzik.

x **A SZENT-LÁSZLÓ nyomdában legújabb divatu és legcsinosabb névjegyek, valamint a legszebb bál és esküvői meghívók, ugyszintén mindenféle nyomtatványok jutányos árban készíttetnek a legszebb kivitelben.**

x **Német társalgási órákat** ad egy urinó. Bővebbet a kiadóhivatalban.

TÁVIRATOK.

Minisztertanács.

Budapest, november 13. (Saját tud. táv.) Csütörtökön minisztertanács lesz, mely azt a kérdést fogja eldönteni, hogy Wekerle el fog-e utazni Bécsbe. Valószínű hogy e hét végén a miniszterelnök Bécsbe utazik.

Kossuth arcképének leleplezése Pozsonyban.

Budapest, november 13. (Saját tud. táv.) Pozsonyból jelentik: Kossuth Lajos arcképének leleplezésére Kossuth és Apponyi számos képviselőkkel reggel Pozsonyba érkeztek. Az érkezőket Bittó Dénes főispán vezetésével ezernyi közönség fogadta. Borolly Tivadar polgármester és Klempa Bertalan alispán üdvözölték őket, melyre Kossuth a következőben felelt:

Ugy érzem, mintha az a szellem szállt volna vissza e városba, mely innen kezdett emelkedni és amely az egész országban szétterjedt. Önök tanui ama ténynek, hogy az az eszme már meghódította az egész országot.

A miniszter szavai után hosszú kocsisorban lelkes éljenzések közt bevonultak a városba, hol diszközgyűlést tartottak. A diszközgyűlést Bittó főispán nyitotta meg. A főispáni megnyitó után Saghy Gyula képviselő mondott ünnepi beszédet, mialatt lehullott az arcképről a lepel. A leleplezés után a főispán berekesztette a közgyűlést. Délután egy órakor bankett volt, melyen Apponyi, Kossuth felköszöntőt mondtak. A miniszterek délután vizsautaztak Budapestre.

Ludvig és a holland konfliktus.

Budapest, nov. 13 (Saját tud. távirata.) Ludvig Gyula államtitkár az államvasutak elnökgazgatója a magyar-holland konfliktusra vonatkozólag egy újságíróknak mondta: külföldi vasutaktól nem kapott még feleletet egyszerűen tudomásul vették a tiltakozást. A német altöldi körlevélre vonatkozólag azt mondta, hogy annak nagy jelentőséget nem szabad tulajdonítani. A holland vasutat ugyanis nem az állam kezeli, hanem a társaság. A körlevelet aláíró hivatalnok többször volt Budapesten és elragadtatással nyilatkozott a városról, de mert a külföldi lapok a villamos-sztrájkot, mint vasutisztrájkot tüntették fel, hozzájárult néhány kocsinak beverése, kész volt a külföldi lapokban a Budapestben levő forradalom híresztelése. Ludvig végül tudatta, hogy a drezdai ügyvivőségnek táviratozott, melyre azt a választ kapta, hogy minden rendben van és hogy nem érdemes diplomáciai elégtételt kérnünk.

Fáklyás menet a szerbek tiszteletére.

Budapest, november 13. A Kossuth szövetség tegnap tartott ülésén elhatározta, hogy a szerbeknek tiszteletére szerdán este a tervezett fáklyás menetet megfogja tartani. A szer-

bek e megtiszteltetésre II. Rákóczi Ferenc és társai hamvainak haza hozatala alkalmával szolgáltak rá.

Merénylet a német császár ellen.

Budapest, november 13. (Saját tud. táv.) Münchenből jelentik, hogy az ott időző német császár ellen merényletet követtek el, mikor éppen kikocsizott. Kocsizás közben a közelben lövés dördült el, mikor a császár elfehéredett és szívéhez kapott. Rettentő rémület keletkezett az egész városban, mert mindenki azt hitte, hogy a császárt meglőtték. Csakhamar kiderült, hogy a hír valótlan. A császár kijelentése szerint a közelben eldördült lövés zajától döbbent meg. A félhivatalos szerint egy tribün dőlt össze és annak zajától ijedt volna meg a császár.

Óriási vasuti katasztrófa.

Budapest, nov 13. Valparaisói jelentések szerint ott két vonat, melyek óránként 40—40 kilométer sebességgel haladnak összeütköztek. Az összeütközés következtében 47-en meghaltak, 38-an megsebesültek. A kocsik kigyulladtak és a keletkezett tűzben a hullák az összegyűlt közönség szeméi előtt hamuvá égtek. A lakosság a vasutasokat megakartá lincselni, melytől a hatóság tudta csak megvédeni őket.

SZÍNHÁZ.

A hét műsora.

Szerda d. u. Rákóczi visszatér és Rákóczi fia. (Ifjusági előadás,) este: Az asszony. Csütörtök: Vig özvegy. Péntek: Gerolsteini nagyhercegnő. Szombat: Gerolsteini nagyhercegnő. Vasárnap d. u. Sárga csikó, este: János vitéz.

Asszony.

Porzolt Kálmán irt egy szenzációs darabot egy asszonyról s elnevezte azt az asszonyról. Ez az elkeresztelés a hiba.

Alaposan kijuttatja a férfiaknak a leckét. Hogy nem elég a »közélettel«, a »politikával«, a »közügyekkel«, törődni, az asszony szerelemre van teremtve s ha nem találja meg otthon, majd megkeresi másutt. Ezt mindjárt ad oculos demonstrálja is a szerző, olyan csattanósan, hogy szinte sok. Egyes részletek, egyes kifejezések vetekszenek a legfrivolabb operettekkel, annyi lévén a különbség, hogy pattogó vers helyett goromba próza adja be a jelenetet.

Hanem ha az a darab tendenciája, hogy a férfi minden idejét szentelje a családnak, akkor nem helyes a megoldás. Mert a megoldás az, hogy az asszony, aki pedig ideges türelmetlenséggel hirdette kizárólagos jogát férje minden percére, az asszony elbukik, megtörik s a férje imádatába esik bele. Persze akkor, amikor már késő. Hogy aztán reperálja a hibát, lelövi a csábítót, a mivel a saját teóriáját is agyonlövi. Mert vagy áll az, hogy a közéleti szereplés kizárja a családi boldogságot — s akkor miért kell az asszonynak a darab filozofálása szerint okvetlenül bekövetkező bukás után egyszerre belebolondulni a férjébe? Vagy nem áll — s akkor miért kell az asszonynak elbuknia?

Szóval oda jutunk, a hová a házasságtörési daraboknál mindig eljutunk egy kis gondolkodás után: nincs bennük magasabb erkölcsi vagy költői érték, csak irtalmasság. A

A hatásuk titka is abban áll, hogy izgatnak, nem pedig azokban az állítólagos magas filozófiai és erkölcsi eszmékben, amelyeket beléjük magyaráznak a jó barát kritikusok. Ha elmúlik az ujdonság okozta izgalom, vége a sikernek is, mert hiányzik a belső érték.

Porzolt darabjának sikerét az izgalmas jelenetekon kívül egyelőre biztosítja ügyes, itt-ott elég szellemes dialógja, bár néhol a hosszabb filozófálások unalmassá válnak s a cselekvény menetét érezhetőleg megakadályozzák. Van pár fölöslegesen sétáló szereplő is, mint pl. a »képviselő«.

Az előadás mindenképp kedvezett a darab előnyeinek. Csupa jó kezekben voltak az összes szerepek. A címszerep *Angyal* Ilkának egyik legsikerültebb alakítása. Az idegességet, a bűntudatot, a kétségbeesést mind egyforma igazsággal játszotta. Legjobban sikerült a legnehezebb: a III. felvonás, ahol arcjátékkal, a hang festésével kell jelezni a bűnyomasztó tudatát, a kedveskedő modoron át.

A férj szerepe *Fehér* Gyulában talált igen jó alakítóra. Hálátlan szerep, mert a leggyorsabb menetű jelenetknél egyszerre filosofálnia vagy bölcselkedést hallgatnia kell s el tudta hitetni *Fehér* Gyula a közönséggel, hogy ez természetes dolog. *Tóth Elek* az udvarló ellenzenves alakját hozta színre, minden jelenetében a megfelelő hangulattal, úgy hogy a léha udvarló alakját, teljes sikerrel haszontalan fráternek tudta bemutatni. Legkedvesebb volt *Kovács Margit* szerepe s ő ezt ki is használta. Bájosan igazi kisleányos naivitással, benső melegséggel játszott s a szerelmes kis bakfist, a szerető nőt megkapó közvetlenséggel lopta be a szívekbe.

A kisebb szerepek *Nagy Sándor* és *Körmendi* kezében voltak; a sikerből őket is rész illeti. A rendezőt, *Somogyit*, szintén. —r.

Ifjúsági előadás. Ma délután ifjúsági előadás lesz a Szigligeti színházban, *Krüger* Aladár dr és *Beleeny* Antal alkalmi darabja: *Rákóczi visszatér* és *Rákosi Viktor* színműve. *Rákóczi* fia kerül ez alkalommal színre. A hazafias darabok a nagyváradi iskolák tanítói előtt is bizonyára nagy hatást fognak elérni.

Az asszony. A tegnapi nagysikerű bemutató után Porzolt Kálmán társadalmi színműve ma újból színre kerül a Szigligeti színházban. A darab szereplői ugyanazok, akik a tegnapi premieren közreműködtek a dráma előadásában.

Reprizek. A hét műsorában két igen érdekes repriz szerepel. Az egyik a Gerolsteini nagy hercegnő, Offenbach klasszikus, operettje, amelyet örömmel üdvözöl Nagyvárad színházrajongó publikuma. Az operett pénteken és szombaton kerül színre. Vasárnap két érdekes reprize lesz, délután a Sárga csikó a legjobb magyar népszínművek egyike kerül színre, míg vasárnap este az eddig legnagyobb sikert aratott magyar daljáték, a János Vitéz megy.

EGYESÜLETEK.

Az értarcasai temetkezési egylet. Er-tarcsa lakosságának egy kis része temetkezési egyesületet alakított. Az egyesület alapszabályait a miniszternek kellett jóváhagyni. A jóváhagyás helyett a belügyminiszter tegnap viszályozta az alapszabályokat, mivel abban igen sok kitógás alá eső pontot talált. A szabályokat vissza fogják küldeni az érmihályfalvi járás főszolgabírójának, aki meg fogja tenni a kellő intézkedéseket a pótlás végett, illetve átdolgozás végett.

KÖZGAZDASÁG.

Értéktőzsde.

Budapest, november 13.

Osztrák hitelrészvény	— — —	678.—
Magyar hitelrészvény	— — —	796.—
Leszámitoló bank	— — —	506.—
Rimamurányi	— — —	525.—
Osztrák-m. állam vasútrészvény	— — —	670.—
Közuti vasut	— — —	594.—
Városi villamosvasut	— — —	327.50

A gabonatőzsde határídeje.

Budapest, november 13.

Buza április	— — —	14.80	—	14.10
Rozs április	— — —	13.02	—	13.40
Tengeri ápt. 1907	— — —	10.14	—	10.10
Repeze aug.-ra	— — —	24.80	—	25.00
Zab ápr.-ra	— — —	15.00	—	92.78

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsde 1906 nov. 13 án.

Magyar aranyjárdék 4%	— — —	112.70
Magyar koronajárdék 4%	— — —	94.25
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény	— — —	87.75
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	— — —	94.85
Magyar gyermekjegy-kölesén	— — —	56.—
Magyar t.leti vasuti államkötvény 4%	— — —	2.08
Tisza z.aj. és szegedi sorsjegy-kölesén	— — —	152.50
Osztrák járdék aranyban	— — —	985.15
1860. oszt. államsorsjegyek	— — —	100.—
Osztrák-magyar bankrészvény	— — —	17.75
Magyar hitelbank részvény	— — —	813.50
Osztrák hitelbank intézeti részvény	— — —	672.25
Osztrák-magyar államvasuti részvény	— — —	674.50
Német birodalmi márka	— — —	19.08
London vista	— — —	117.75
Páris vista	— — —	240.10
20 márkás arany	— — —	95.35
20 frankos frankos (Napolendor)	— — —	35.46
Osztrák járdék papirban	— — —	246.687
Osztrák járdék ezüstben	— — —	99.52
Osztrák korona járdék	— — —	116.50

REGÉNYCSARNOK.

A titok.

— Bűnügyi regény. — 38.
Irtá: Fergus Hume.
— Angolból. —

Calton álmétkodva pattant föl szekéröl.
— Whyte Olivér? ... Hát az is szokott oda járni.

Kilsip furcsán mosolyogva nézett az ügyvédre s aztán halkán, minden hevület nélkül kezdte magyarázni:

— Nagyon sok homályos dolog van ebben az egész esetben, uram; minél jobban vizsgálom, annál rejtélyesebb. Ma reggel meglátogattam Gutterstnipe anyót s tőle tudom, hogy Whyte Olivér gyakrabban meglátogatta a »Királynőt«, míg ez betegem feküdt, s úgy látszott, hogy nagyon is jó ismerősök.

— De mi az ördögnek hívták »Királynő«-nek azt a nőt? — kérdezte Calton ingerülten.
— Ugy látszik ez a nő a magva az egész esetnek, mert minden fonál csak ő hozzá vezet.

— En csak annyit tudok róla, — felelte Kilsip, — hogy elég csinos, elegáns, ötven év körüli nő volt, pár hónappal előbb jött Sydneybe Angliából és Sydneyből ide; azt azonban nem tudhattam meg, hogy honnan ismerte Gutterstnipe anyót, mert a vén boszorkány oly néma e részben, mint a sir.

— De még most se értem, hogy mit mondhatott ez a »Királynő« olyat mr Fitzgeraldnak, ami árthatna miss Madge Frettlbynek? — kérdezte az ügyvéd eltűnődve.

— Ha csak miss Frettlby titokban férjhez nem ment mr Whytehoz és a »Királynő«, ezt tudta, — jegyezte meg a detektív.

— Bolond beszéd! — mondta Calton válat vonva; — hisz miss Madge gyűlölte Whyteot, s aztán meg, ha csakugyan hozzá ment volna titokban, talán csak nem választja meghittjének ezt az asszonyt, aki Melbourne sőpredékéhez tartozik?

— Hát Whyte?

— Oh, Whyte összepörölt ugyanazon a napon mr Frettlby Márkkal, és még ugyanazon az éjszakán meg is gyilkolták, bizonyosan holmi okiratok miatt amelyeket magával hordott.

— Ej, ezt csak Gorby találta ki, — mondta Kilsip megvetően.

— De én is így gondolom, — felelte Calton meggyőződéssel. — Whyte-nek voltak értékes okmányai, amelyeket mindég a zsebjében tartott s ezt Fitzgerald is tudta, amint egy eljett megjegyzéséből láttam.

Kilsip egyre jobban ámult-bámult.

— Látom, hogy a rejtély egyre érthetlenebb, — mondta végre; — de ha mr Fitzgerald szólna, azonnal tisztába jönne minden.

— S ugyan ki gyilkolta meg Whytet?

— Azt is gyaníthatnók, legalább abból, hogy megtudnók a gyilkosságnak igazi okát.

(Folyt. köv.)

Dr. VUCSKICS GYULA.

Globus
tisztító kivonat.

Legjobb fémtisztítószer.

Egyedüli gyáros: Fritz Schulz jun. rt. Lipcse és Eger

Van szerencsém a t. gazdaközönséget értesíteni, hogy Zöldfa-utca 41. szám alatt 39 év óta fenálló üzlethelyiségemet **f. é. november hó 1-én**

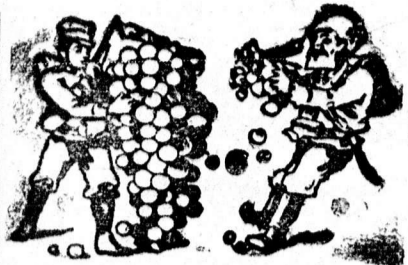
Kossuth-utca 5. szám alá

(volt rendőrségi épületbe helyeztem át.

Amidőm ezt b. tudomásukra hozom, egyszerűen kérem, miszerint b. megbízásaikkal az új üzlethelyiségembe is megtisztelni méltóztassanak

Kiváló tisztelettel

Helpy József,
zsák és ponyvaköltésző inezetet

Szőlő
oltvá-
nyok.

Valamint az elmúlt években is a Küküllőmenti
ELSŐ SZŐLŐOLTVÁNYITELEP
tulajdonos: Caspari Frigyes Medgyes 33.

Nagyküküllőmegye volt az egyedüli az egész or-
szágon, mely vevőinek minden tekintetben kifor-
gastalan minőségű, egészséges-fajazonos és telje-
sén fajtiszta szőlőoltványokat szállított, úgy a jövő-
ben is egyedül a fenti szőlőtelepen kaphatók: a leg-
jobb minőségű, a legkülönbözőbb fajú és alanyu-
bor, esemege-bor és különleges csemege szőlő-
oltványok, melyek elültetése által a szőlőbirtokosok
bámulatos eredményeket érnek el.
Kivánatra, képes árjegyzék számos elismerő levéllel, ingyen
és bérmentve.

Az 1906 évi december hó 1-én esedékes
4%-os magyar koronajáradék
és **4%-os magyar jelzalog sorsjegyek**
szelvényeit

már november 20-tól kezdve
minden levonás nélkül pénztárunknál beváltjuk.
Biharmegyei Kereskedelmi, Ipar és Terményhitelbank.

Nagyvárad város
VILLAMOS MŰVE

Értesíti a n. érdeklődőket, hogy izzólámpa körtéket tart raktáron 3. legfeljebb 3-4 watt fogyasztással, melyek legolcsóbb árban kaphatók. A sima izzólámpa ára darabonként 72 fillér, homályos (matt), színes fényképező-lámpák és mindennemű izzólámpa külsőlegességei ugyancsak kartell áron kerülnek eladásra. Ugyanott kaphatók nernst-lámpák és osmium-lámpák gyertyánként 1-5 watt fogyasztással.

Csillárok, és villamosmotorok eredeti gyári árak mellett
ivlámák

kaphatók. A villamos mű igazgatósága elvállalja

— villamosvilágítási —

berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, lámpák kezelését, zénpalcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb ár mellett

Nagyobb megrendeléseknél megfelelő engedmény. Költségvetés ingyen.

Egy-két jó családból való,
2—3 középiskolát végzett fiú
fizetéssel felvétetik

tanulónak

a Szent László nyomdában.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA

Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 3. szám.

Művek

lajóiratok, hirdapok,
vevőlisták,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
és egyéb
hivatalos nyomtatványok,
körlevelek,
levelborítékok.

Elvállal és készít:

izléses kivitelben
mindennemű

nyomdai munkákat

jutányos árak mellett.

Videki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Levélfejek,

számlák, falragaszok,
báli meghívók,
táncrendek, etlapok,
naptárak,
palackfeliratok,
névjegyek,

gyászlapok
stb. a nyomdai szakba
vágó nyomtatványok
készítése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

raktára.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

Árverési hirdetemény.

A város villamosművének kiépítése folytán a színház világítására szolgáló külön telephely eladása elhatározatván, a város tanácsától nyert megbízásom alapján felhívom mindazokat, kik az említett gép telepet megvenni óhajtlák, miszerint arra vonatkozó ajánlatukat 1906. évi november hó 19-ik napjának d. e. 10 óráig — amikor is a beadott ajánlatok felbontatni fognak — bánatpénzzel ellátva alulírott kezéhez nyújtásuk be.

Bánatpénz 1120 kor, mely készpénzben, vagy óvadékképes értékpapirokban teendő le.

Az eladásra szánt ingó géprészek beszerzési ára 34117 kor, tett ki s két teljesen azonos 3 fázisu váltó áram generátorból s ezekkel szilajással kapcsolt két teljesen azonos vertikális Compound Condensációs gőzgépből áll a hozzá tartozó kapcsoló táblával és gépházi vezeték rendszerrel.

Egy-egy gép csoport egyideűleg körülbelül 900 db. 16 gyertyás izzó lámpa üzemen tartására alkalmas, a dinamók 3000 volt feszültség mellett 8 ampér, áram erősséget adna, a a gőzgépek 64 indikált lóerejűek. Az egész berendezés csak 3 szini évadon át volt használatba s teljesen kifogástalan jókarban van.

A gépek leszerelésének és elszállításának költségei vevőt terhelik.

Az egész berendezés a város vízmű telephelyen megtekinthető s hívántra a városi mérnöki hivatal bővebb felvilágosítással is szolgál.

A vételár a gépek elszállítása előtt egészben lefizetendő. Az elszállítás ideje ajánlattevő ajánlatában megjelölni köteles, valamint a fizetés feltételeit is az esetre, ha a most kitett feltételtől bármitekintetben eltérni kívánna.

Ajánlattevőt tett ajánlata azonnal, ellenben Nagyvárad városát csakis az árverés eredménye felett hozandó tanácsi határozat jogerőre emelkedésével kötelezi.

A város tanácsa a tett ajánlatok felett szabadon határoz, jogában áll tehát bármelyik ajánlatot vagy ajánlatát elfogadni, vagy az ajánlati tárgyalás eredményét mellőzve a fenti felszereléseket másnak is eladni, vagy pedig azokat megtartani, esetleg újabb versenytárgyalás útján értékesíteni.

Nagyvárad, 1906. november hó 12-én.

Komlossy József,
gazdaságügyi tanácsnok, mint
árverési küldöttségi elnök.

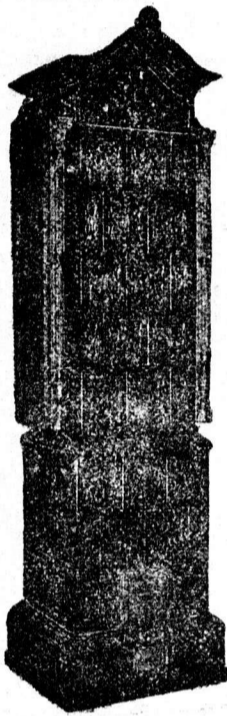
Szab. „RAPID“ Gyorsfűtő készülék

értékesítő vállalat

Nagyvárad, Pável-utca 6. szám.

TELEFON 352.

TELEFON 352.

Van szerencsénk a mélyen tisztelt közönséget értesíteni, hogy megrendeléseket a szab.

„RAPID“ gyorsfűtőkészülékre

már elfogadunk és azon helyzetben vagyunk, hogy azokat a leggyorsabban szállíthatjuk.

Szabadalmunk alkalmazása által a cserépkályha gyorsfűtővé alakul át és a következő előnyökkel bír:

1. A cserépkályha a tüzelőanyag meggyújtása után azonnal fűt; e hőfejlesztés szabályozható, egy szoba alig 10—15 perc alatt kifűthető.
  2. A „Rapid“-dal való fűtés 50—60 százalék tüzelőanyag megtakarítást eredményez.
  3. A „Rapid“ cserépkályhával való fűtés egészséges, mert a levegőt nem pörköli, mint például az izzó vaskályha.
  4. A „Rapid“ készülék minden már meglévő kályhán is könnyen alkalmazható.
  5. A „Rapid“ különleg szép és tetszetős s bármely cserépkályhának díszére válik.
  6. A „Rapid“ készülék a cserépkályháról tetszés szerint levehető és ismét visszahelyezhető.
  7. A „Rapid“ beszerzése nem drága, a beszerzési költségek már egy fűtési időny alatt megtérülnek a fűtőanyag megtakarítás által.
  8. A cserépkályha a Rapid-dal való felszerelés caccára eddigi összes jó tulajdonságait megtartja (a meleget bosszan tartja).
  9. A „Rapid“ berendezés javításra nem szorul, mert tűz közvetlen nem éri.
  10. A „Rapid“ meleg ránti érzékenysége meglepő: már egy iv papir elégetése a „Rapid“ felületen érezhető meleget áraszt.
- Olesó árak nagyság és minőség szerint. A „Rapid“-ot bármelyik kályhás beállítja, mert e célra mintával látatik el.

Tisztelettel:

Szab. „Rapid“ gyorsfűtőkészülék
értékesítő vállalat.

Benkő Sorsjegye Bankó!

AZ I. OSZT. SORSJEGYEK ÁRAI:

1/8 K1.50

1/4 K3.-

1/2 K6.-

1 K12.-

BENKŐ BANK BUDAPEST ANDRASSY UT60.

Sorsjegyeink Nagyváradon kaphatók:

Boross Lajos, papírkereskedő; Fürst Lipót, könyvelő; Grósz Ignác, áll. takarékpénztári hivatalnok; Kenyeres Jónás, Bástya-utca, 1. Ullman Sándor, fűszerk. Baros-utca, 57.